

L'encant de Marinet

Josep Lluís Viciano Agramunt

Si vas a Penyagolosa
passaràs per Marinet
i topetaràs a Gimeno
geladet com un cuquet.

Cançó popular

EL PER MALA SORT DESAPAREGUT Dr. Sánchez Adell comentava més d'una volta que en el camp de les col·laboracions escrites hi havia molts *republicans*, gent que publicava i republicava les mateixes coses, quasi sempre sense aportar res de nou. Açò sovinteja en llibrets de festes i semblants, on ixen coses que ja has llegit abans. Les notes que segueixen són un poc «republicanes» per això, ja que algunes formaven part d'un article tret fa anys en el butlletí de l'Associació Arqueològica de Castelló (núms. 9-11, 1990-1991), on també es tractava dels encants de la cova del Castell de Corbó, a Benassal; del Bounegre, a la Muela, en la ratlla d'Argeleta i Lludient; i algun més que sols s'esmentava de pas.

El despoblament brutal de la muntanya va afectar molt desfavorablement el patrimoni cultural del País, ja que amb la marxa dels pobladors van marxar coneixements atàvics, toponímia menor, lèxic, històries i contalles, etc. Açò fa que aconseguir les informacions replegades fa anys, quan encara hi havia gent a tots els masos, ara és un treball impossible, o quasi. I per això és bo reavivar les notes velles, reaprofitar-les, i ajudar que les contalles no morguen del tot.

A la dreta de Penyagolosa es veu de lluny la silueta inconfusible de la mola de Marinet, de 1.466 metres d'altitud. Té un accés fàcil des del pla de la Creu. La cobrix una vegetació de taques de pinar jove, carrasquissos, ginebres, càdec i savines, sense oblidar els eriços, testimoni d'un clima fred.

La Mola és un punt fort natural aprofitat per gents de diferents cultures als llarg dels temps. Apareix citat com a poblat eneolític en la relació d'estos feta pel Dr. Bosch Gimpera. Hi ha també deixalles d'un Bronze tardà, seguides d'indícis del Ferro antic. De construccions hi ha despulles d'una torre assolada en el punt més elevat, sobre unes riscles, i arrecerats contra elles hi ha habitatges, les despulles de la muralla, forta en la part més accessible, que a més

Marinet. Planell de la mola, amb Penyagolosa al fons. Foto: Felip Guidotti

de funció defensiva també han pogut fer de tanca ramadera, com en altres punts de les comarques castellonenques.

Ja molt després el poblament medieval islàmic reaprofità parcialment el pobladet prehistòric. Apareix esmentat a les cartes de població de Vistabella de 1251 i 1382, en fer la volta del terme. En la primera diu: ... *in caput Penam Golosa vadit a Marinete et de Marinete vadit serra serra...* I en la segona: ... *de dicto capite Penegolose tendunt apud Marinete et de Marinete tendunt serra serra ...* Llavors ja deu trobar-se despoblat, cosa que confirmen els indicis de terrisses islàmiques medievals, que pareix que no passen del segle XIII en el seu ús.

De Marinete es contenen unes quantes històries. Del que és comú a totes elles, més o menys, es poden traure les condicions de com s'ha d'accedir a la Mola la nit de sant Joan, solstici d'estiu. S'ha de fer sense armes ni res que pugui fer mal i sense cap objecte religiós, com són medalles, reliquiaris, escapularis, etc. Ja a la Mola s'ha de quedar nu, sense res a sobre. Segons els informadors, gent major, eren coses que ja contaven els vells. En totes les versions s'entén que parlen d'homes, excepte en una on es diu que ha de pujar una xica fadrina «sense camisa», es pot entendre que nua. Tot aconseguit, l'Encant es manifesta a les dotze de la nit «al gardell de la roca».

Marinet. Despulles de construccions. Foto: Felip Guidotti

Les diferents versions sobre l'Encant són així:

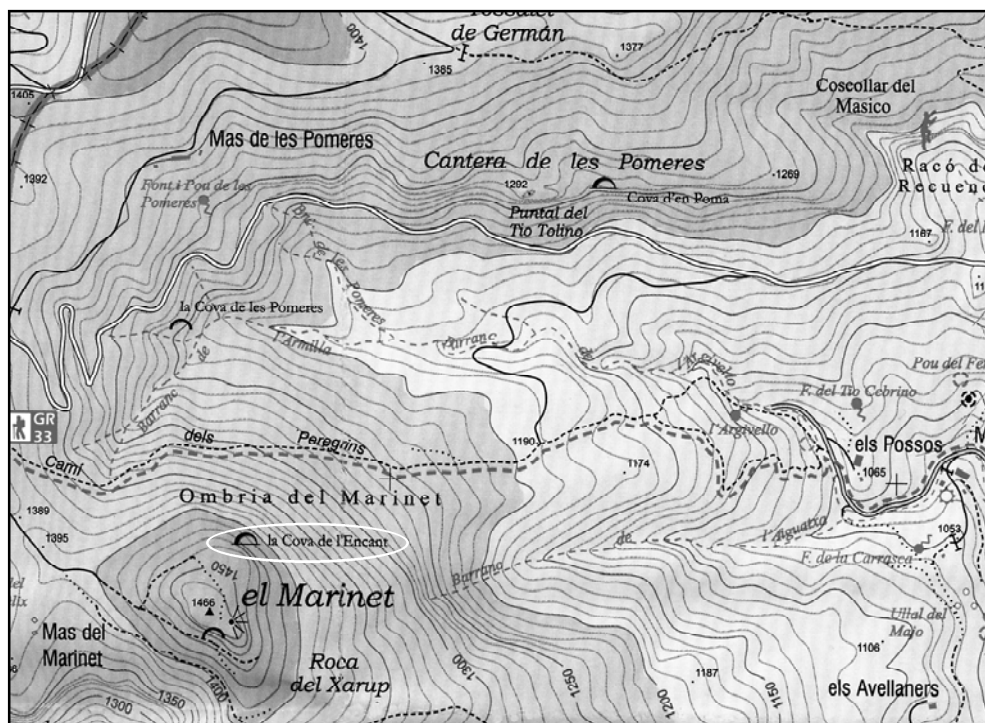
Una, poc corrent, diu que l'Encant és una xica i si la toques amb el dit es rebenta en diners.

En altra cal endevinar una pedra concreta de la Mola. Llavors ix l'Encant i apareix un tresor que van deixar els moros.

Un grup de gent va pujar i va tenir sort; a mitjanit els va eixir una massa negra, informe, i a darrera d'ella com un pas il·luminat. No es van atrevir a passar i van fugir a la carrera.

Va pujar un masover i va seguir totes les condicions per que apareguera l'Encant. Quan van sonar les dotze al campanar de Vistabella aparegué un bou de banyes molt grans, que arrossegava una cadena. El bouàs el va envestir i, esglaiat, va eixir a tot córrer per aquelles costeres, sense esperar el tresor, a enganxons per la malesa. Després dia allò de:

Que no em parlen de Marinet,
que és un Encant de mala llet.

Marinet. Plànol de situació. Font: Xodos. *Mapa del terme municipal*, el Tossal cartografies

Hi ha el cas de la pujada d'una colleta amb escopetes, dels quals solament un va arribar al més amunt. Este va seguir totes les condicions, però va conservar el bastó per costum. Mentre esperava es va sentir un soroll i va passar un gos a tot córrer, però no va succeir res més, ell creia que per haver conservat el bastó, arma a la fi.

En un altre va pujar un amb fama de molt valent, i mentre esperava l'hora es va recolzar en una de les cavitats que hi ha. Va becar i quan es despertà ja era dia clar. Així no va veure ni Encant ni res.

Dels termes d'Atzeneta i Lluçena hi ha històries que parlen d'un avenc. Segurament ajunten dades de l'avenc de Penyagolosa amb l'Encant. En una de les contalles tiren un cabiró al pou i ix un gall negre. En l'altra parlen d'un masover que anava a festejar i de l'avenc li va eixir l'Encant, que era un home amb una mena de sotana i un llum; li va dir que el tocara i es convertiria en or, però va fugir, perseguit per l'Encant.

Els costums populars guarden com fossilitzades deixalles dels temps passats. Unes vegades formen part de la vida quotidiana i les tens a la vista, a la llum del dia, cristianitzades. Les festes més o menys properes als solsticis, com són Nadal, sant Antoni o sant Joan, en són un bon exemple. Però en altres prenen el camí de la cosa esotèrica, marginal, i este pot ser el cas dels Encants.

Açò podria relacionar-se amb la condició de no portar cap objecte religiós, com si es volgués evitar la interferència de cap religió «oficial» o més o menys acceptada. També el no tenir armes i objectes ofensius, així com quedar nu, potser caldria interpretar-ho com que l'home no ha de confiar ni esperar res més que d'ell. Ni de l'ajut moral que poden donar-li medalles, escapularis, etc., ni la tranquil·litat d'ànim que li pot donar una arma. Sobre açò cal dir que en una passera d'aparicions que es va produir a Penyagolosa en el primer quart del segle xx, tot aquell que trafegava de nit per la muntanya anava amb l'escopeta preparada, i algun tret es va fer.

A més les despulles de construccions antigues sempre han cridat l'atenció dels camperols i activat la seua imaginació. Per lògica la vida dura fa que pensen en el tresor amagat, la troballa del qual comportaria el canvi total, el viure sense límits econòmics. En les històries ve a representar el favor que es vol obtenir de l'Encant, després d'acomplir tot el ritual. El toro, representació solar, símbol de la virilitat i el poder, potser ocupa el lloc de la divinitat que farà possible això.

Finalment, és segur que hi haurà més contalles sobre l'Encant que caldria conèixer, abans que el pas del temps les esborre per sempre.